

GEÇ ARKAİK DÖNEM KOUROSLARI

Geç Arkaik döneme ait örneklerimize M.Ö. 530 yılına tarihlenen Kurosu ile başlamak istiyoruz. Attika'da Anavyssos'a lokalize edilen bu mermer erkek heykeli Atinalı bir askerin mezar taşı olarak dikilmiştir. 1.95 m. boyundaki heykel ile ilgili bilgileri kaidesindeki yazıttan öğrenmekteyiz. Heykel, genel görüntü olarak Olgun Arkaik dönem örneklerine göre oldukça dolgun bir yapıya sahiptir. Bunda Kroisos'un asker kimliğinin de vurgulanmaya çalışılmış olması etken olabilir. Heykelin genelinde bir insan vücudunun neredeyse bütün anatomik özelliklerinin başarı ile verilmeye başladığı dikkat çekmektedir. Örneğin baş artık tamamen doğasına uygun olarak yuvarlak hale gelmiştir. Saç, arkaya doğru atılmış ve konturlu bir şekilde inmektedir. Diğer bir ifade ile başın arkasında saç artık düz bir şekilde inmemektedir. Artık kollarda cepheden gösterilme tamamen ortadan kalkmıştır. Kollar konusunda söyleyebileceğimiz en önemli yenilik kolların vücuttan ayrılmaya başlamasıdır. Profilden göğüs kafesinin ön ve arkada dengeli bir şekilde şişmesi başarılmış; böylece vücut hacim kazanmıştır. Omurilik S şekline yaklaşmıştır. Boyun kasları gösterilmeye başlanmıştır. Köprücük kemiği normal yerine gelmiştir. Eller sadece bir destek ile vücuda bağlı, karın "Linea Alba" ismi verilen çizgi ile ikiye ayrılmış, göbeğin üst tarafı üç kademeli kasla hareketlendirilmiştir. Karnın alt bölümü doğasına uygun şekilde artık dış bükey işlenmeye başlamıştır. Öne atılan ayağın sol leğen kemiğinde hareket gözlenmektedir. Alt bacak adaleleri de gösterilmeye başlanmış, bununla birlikte eklemler şişkin bir şekilde verilmiştir. Diğer bir ifade ile vücut uzuvları anatomiye uygundur ve uzuvların birbirine oranı normale yaklaşmıştır.

Kopenhagen'da sergilenmekte olan ve yaklaşık M.Ö. 530 yılına tarihlenen kouros başı, Geç Arkaik dönemin anatomik özelliklerini anlamamızda yardımcı olabilir. Saç, hala peruk görünümünden kurtulamamış olsa da, saç tellerinin tek tek işlenmiş olması ve plastik bir görünüm kazanarak alın çevresinden soyutlanması dikkat çekmektedir. Alın boşluğu genişleyerek yarım ay görüntüsü almıştır. Gözler yavaş yavaş derine inmeye başlamış, göz küresi ile göz kapakları artık birbirinden iyice ayırt edilmiştir. Elmacık kemiklerinin aşırı vurgulu olması bu başa özgü istisnai bir durum

olduğundan göz ardı edilmesinde fayda vardır. Alt ve üst dudaklar birbirinden ayrılarak farklı kalınlıkta işlenmeye başlamışlardır. Güçlü çene dikkat çekmektedir. Kulaklar ise artık doğal yerine inmiştir.

Geç Arkaik dönem içerisindeki yolculuğumuza M.Ö. 525 yılına tarihlemek istediğimiz Keos Kourosu ile devam etmek istiyoruz. Saç bukleleri plastik bir şekilde bukleler halinde alın üzerine bırakılmıştır. Artık köprücük kemikleri tamamen düzgün verilmeye başlanmıştır. Vücudun genelinde rahatlamış ve yumuşak bir görünüm dikkat çekmektedir. Heykel profilden de bakılacak şekilde işlenmiştir. Böylece artık yavaş yavaş tek cepheli görüntü yerini üç boyutlu görünüme bırakmaya başlamıştır.

Ptoon 12 Kourosu ile M.Ö. 520 civarına iniyoruz. Daha önce Keos Kourusunda değindiğimiz alın üzeri spiraller bunda da gözükmemektedir, ancak kabarmış ve sert görünümü daha doğallaşarak yumuşamıştır. Kolların vücut ile bağlantısını sağlayan eller de artık tamamen vücuttan ayrılmış, kollar bundan sonra sık sık görüleceği şekilde desteklerle vücuda tutturulmuştur.

M.Ö. 520 civarına tarihlenen bir diğer heykel Münih Kourosudur. Bu eserin en belirgin özelliği bir erkeğin kısa saçlı işlendiği ilk örnek olmasıdır. Ayrıca gözler yatay bir görünüm kazanmıştır. Karın kasları eskiye öykünürcesine belirgin verilmiştir. Göğüs hacim kazanmış ve omurilik S şeklini almıştır. Vücut anatomiye uygun ve uzuvların birbirine oranı normale yakındır. Kollar vücuttan ayrıdır.

M.Ö. 520 civarına tarihlenen bir diğer heykel Piraeus Apollonu'dur. Bronz heykelin yüksekliği 1.95 metredir. Apollon'un sol elinde yay, sağında sunu taşı tuttuğu tahmin edilmektedir. Her iki kolu da vücuttan tamamen yarı bir şekilde işlenmiştir. Gülümseme yerini ciddiyete bırakmıştır. Bakışlarda belirli bir noktaya yoğunlaşma vardır.

M.Ö. 520-10 yılları arasına tarihlenen Ptoon 20 Kourosu ile artık M.Ö. 6. yüzyılın son çeyreğine inmiş oluyoruz. Heykelin kolları ve bacaklarının önemli bir bölümü kırık ve eksiktir. Bu kourosun saçları da Münih Kourosu'nda

olduğu gibi kısa işlenmiştir. İnce - uzun yüz yapısı yuvarlaklaşıp derinleşmiştir. Göz kapakları ayrılmaya başlamış, göz pınarları anatomiye uygun verilmiş ve yerli yerindedir. Dudaklar köşeleridir. Kulaklar çözülmüş olup artık ince-uzun değildir. Gamzeler verilmeye başlanmıştır. Bu heykelle birlikte insan anatomisinde bir adım daha atılarak hareketin vücutta yapmış olduğu farklılıklar da verilmeye başlanmıştır. Anatomik bozukluklar tamamen ortadan kalkmış olup eser oldukça gerçekçi yapılmıştır. Bu aşamaya kadar uzuvlar insan anatomisine uygun verilmeye çalışılırken, artık hareket sonucunda vücutta meydana gelen değişikliklerin de fark edilerek gösterilme gayreti olduğu hisedilmektedir. Bu arzunun bir gereği olarak, adım atmaktan dolayı hareket eden leğen kemiğinin farklı yükseltileri işlenmiştir. Piraeus Apollonu'ndan sonra bir mermer heykelde de artık kolların ve ellerin vücutla hiçbir bağlantısı kalmamıştır.

Geç Arkaik dönemin en geç tarihli çalışmalarından birisi M.Ö. 500-490 yılları arasına tarihlenen Piombino Apollonudur. Bronzdan yapılan heykelin dudakları, kaşları ve dudakları bakırdan işlenmiştir. Kayıp olan gözler olasılıkla fildişindendir. Heykel 1832 yılında Piombino'da denizde bulunmuş ve 1834 yılında Paris Louvre Müzesi'ne götürülmüştür. Heykelde ideal bir insan vücudu kusursuz bir şekilde işlenmiştir. Göğüs kafesi nefes alıyor gibi durmaktadır. İlkellikten hiç bir iz yoktur. Bu heykel ile birlikte artık tamamen çok cephelilikten söz etmek mümkündür.

Kritios Oğlanı veya Akropolis Kourosu ismi verilen heykeller Geç Arkaik'ten Erken Klasik döneme geçişte kontrappost denilen yeni duruş şeklinin tam temsilcisidirler. Vücutta S hareketi vardır. Bacakların duruşu rahatlamıştır. Bir ayak öne atılmış, vücut ağırlığı diğer bacak tarafından taşınmaktadır. Bacak hareketi ile değişen vücut dengeleri bire bir verilmeye başlanmıştır. Bu özellik en iyi arkadan kalçalara bakılarak hissedilebilir. Hareket gereği kalça yükseklikleri farklıdır. Yüz duygusuz görünmekte, ancak vücutla uyumludur. Saç kıvrılarak bir file içine alınmıştır. Her iki eserle Arkaik dönem kapatılarak Klasik döneme geçilmektedir. Böylece New York Kourosu ile başlayan insan vücudunu taşa aktarma serüveni, ilkellikten vücuda can verme noktasına getirircesine en mükemmel ve ideal şekli ile tamamlanmıştır.